МЕЖДУНАРОДНОПРАВНА УРЕДБА НА МЕДИАЦИЯТА В ЕС

*Гл. ас. д-р Даниела Петрова
Технически университет – Варна,
кат. „Социални и правни науки”*

INTERNATIONAL REGULATION OF MEDIATION IN THE EU

*Prof. Daniela Petrova, Ph.D.
Technical University - Varna, Department of Social and Legal
Sciences*

Резюме: Бъдещето при решаването на спорове във всички сфери на общественения живот е в медиацията. Целта на автора на настоящата статия е да бъде представено действащото релевантно европейско законодателство относно медиацията и как то е намерило приложение – транспониране в законодателствата на страните – членки на ЕС. След сравнително-аналитичен преглед да се открият приликите и отликите относно правната регламентация в отделните държави и да се посочат добрите законодателни практики и постигнат напредък на държавите – членки на ЕС.

Ключови думи: *медиация, директива, регламент, правна уредба, източници регламентиращи медиацията*

Abstract: The future in resolving disputes in all spheres of public life lies in mediation. The aim of the author of this article is to present the current relevant European legislation on mediation and how it has found application - transposition into the legislation of EU member states. After a comparative analytical review, highlight the similarities and differences regarding the legal regulation in the individual countries and point out the good legislative practices and the progress made by the EU member states.

Key words: *mediation, directive, regulation, legal framework, sources regulating mediation*

Doi: <https://doi.org/10.36997/MDPS2021.11>

Въведение

Медиацията е извънсъдебен способ за решаване на спорове. Тя се отличава с гъвкавост и бързина. Медиацията е неформален способ, за разлика от съдебната процедура при решаване на спорове. С помощта на медиацията се постига разтоварване на съдебната система, от една страна, а от друга страна, тя води до икономически растеж за обществото. Медиацията като процедура се е зародила в периода между 30-те и 80-те години на 20-сти век и бързо става предпочитан и задължителен способ за постигане на решения, като бележи устойчиви традиции в областта на търговските спорове. За ефективността от прилагането ѝ сочат фактите, че в редица щати на САЩ по определени категории търговски спорове е невъзможно сезиране на съда, ако страните предварително не са се опитали да разрешат конфликта си чрез професионален посредник. В Англия този процент е 21%, а в Китай около 25% от търговските спорове се решават извън съда чрез медиационна процедура. Медиацията също извървява дълъг времеви път и пише история и в областта на трудовото право –

при разрешаване на трудови спорове. В исторически план медиацията започва широко да се използва и развива в САЩ още през 60-те години на миналия век. Отличава се с икономия на темпорален (времеви) и финансов ресурс, включващ съдебни такси, адвокатски разноски, и това мотивира страните да прибегнат към медиационната процедура. В същият период около 60-те години на 20-ти век при трудови спорове с бързи темпове медиацията навлиза и се развива в страните на Европа.

Изложение

I. Исторически поглед върху развитието на нормативната уредба в Европа

Тук е мястото да се отбележи и развитието на нормативната уредба при навлизането на медиацията в Европа. Началото се поставя като правен базис с Препоръки на Съвета на Европа. През 1998 г. е приета Препоръка №R(98)1 относно семейната медиация, а през 1999 г. и съответно 2001 г. Препоръка №(99)19 относно медиацията по

наказателни въпроси и Препоръка (2001)⁹ относно медиация между административни власти и частни лица. През септември 2002 г. Комитетът на министрите на Съвета на Европа приема и Препоръка R(2002)¹⁰ за медиация по граждански въпроси. Това са първите общоевропейски актове, уреждащи института на медиацията, които стават основа на уредбата на Европейския съюз в областта. Те са и база за създаването и на Зелена книга и инициерирането на дискусия между всички заинтересувани лица в областта на алтернативното разрешаване на спорове по граждански и търговски въпроси. В този начален период в нормотворчеството в областта на алтернативното решаване на спорове се открояват следните три насоки, а именно медиацията като: средство за подобряване на достъпа до правосъдие, отговор на приетите от държавите членки законодателни мерки за насърчаване на алтернативното разрешаване на спорове и политически приоритет, поставен върху споровете в областта на информационните технологии и международните интернет спорове.

В резултат на проведените дискусии е предприета и законодателна инициатива за регламентиране на Медиацията на ниво Европейски съюз, чийто пряк резултат е Директива 2008/52/ЕО, в която са доразвити основните положения, залегнали в препоръките на СЕ.

II. Медиацията в държавите – членки на ЕС, - правен базис

Целта на настоящото изследване е да се анализира и представи: развитието на нормативната уредба в държавите – членки на ЕС. В изследването се представят някои положителни практики и иновативни подходи в областта на медиацията, които са намерили приложение в различните сфери на живота. За постигане на целта авторът си поставя **следните задачи**: 1) да анализира нормативната уредба на медиацията в отделните страни – членки на ЕС; 2) да се представят разнообразни модели на въвеждане, функциониране и провеждане на медиация в държавите – членки на ЕС; 3) да се обосноват изводи и препоръки за разширяване приложното поле на медиацията.

1. Сравнителен анализ

Авторът ще представи съпоставка на нормативната уредба в някои от страните на ЕС, на органичния състав, администриращ процедурата по медиация, обхват на приложното поле, задължителност на медиацията преди съд или не, приложение на постигнатото споразумение при извънсъдебната и при съдебната медиация.

България: медиацията поставя своето начало в Република България с приемането на Закона за медиацията през 2004 г. (обн. ДВ, бр.110 от 17 декември 2004 г.), основа за който са Релевантните актове от Европейското законодателство: ДИРЕКТИВА 2008/52/ЕО на ЕП и на СЪВЕТА от 21 май 2008 година относно някои аспекти на медиацията по гражданско-правни и търговско-правни въпроси, РЕГЛАМЕНТ (ЕС) №1215/2012 на ЕП и на СЪВЕТА от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела и РЕГЛАМЕНТ (ЕО) №44/2001 на СЪВЕТА от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (отм.). Важно е да се отбележи, че различни международни правни системи показваха готовност да насърчат практиките на медиация в по-голям мащаб и въведоха изискване за провеждане на медиация в техните съдебни системи. Директива 2008/52/ЕО⁷⁹ дава минималните регулаторни стандарти за законодателството за медиацията, които да бъдат транспонирани от държавите – членки на ЕС, в техните правни системи. Целта на Директивата, както е посочено в чл.1, е „да улесни достъпа до алтернативно разрешаване на спорове и да насърчи приятелското уреждане на спорове посредством насърчаване използването на медиация и осигуряване на балансирано съотношение между медиацията и съдебното производство“. „Балансираното съотношение“ между медиацията и съдебното производство се тълкува така, че минимален брой спорове, завеждани пред националните съдилища, трябва първо да преминат през медиация – ако е необходимо, като се направи медиацията задължителна предпоставка за завеждането на съдебен процес (както изрично е позволено от чл.5,

---

⁷⁹ Директива 2008/52/ЕО на ЕП и на СЪВЕТА от 21 май 2008.

ал.2).⁸⁰ Предметът на медиация в националното ни законодателство са съгласно чл.3 от Закона⁸¹: **а/** граждански, търговски, трудови, семейни и административни спорове, свързани с права на потребители, и други спорове между физически и/или юридически лица, включително и когато са презгранични; **б/** предвидените случаи в Наказателно-процесуалния кодекс. Медиация не се провежда, ако закон или друг нормативен акт предвижда друг ред за сключване на споразумение. С това се определя обхватът на приложение на медиацията, като законодателят не изключва и приложимостта на медиационната процедура и при решаването на неправни спорове. В различните страни – членки на ЕС, нормотворците са използвали разнообразни правни техники при създаване на нормативната уредба, транспонирайки ДИРЕКТИВА 2008/52/ЕО. Източниците в националното ни законодателство са: Закон за медиацията (обн. ДВ, бр. 110 от 17.12.2004 г.), Стандарти за обучение на медиатора, Процедурни и етични правила за поведение на медиатора, Наредба №2 от 15.03.2007 г. за условията и реда за одобряване на организациите, които обучават медиатори; за изискванията за обучение на медиатори; за реда за вписване, отписване и заличаване на медиатори от Единния регистър на медиаторите и за процедурните и етичните правила за поведение на медиатора (обн. ДВ, бр. 26 от 27 март 2007 г.). Националната нормативна уредба в сферата на медиацията е динамична и със стремеж да отговори на промяната в обществените отношения, респективно на потребността от разширяване приложното поле на медиацията, както и за хармонизиране на вътрешните норми с европейските (Директива 2008/52/ЕО).⁸² (Андреева А. Медиацията в сферата на висшето образование – иновативен модел за комуникация в българските университети, с. 8. // Медиацията в различните обществени сфери. Сборник

---

⁸⁰ <https://defakto.bg/2020/08/24/%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84-%d0%b4%d0%b6%d1%83%d0%b7%d0%b5%d0%bf%d0%b5-%d0%b4%d0%b5-%d0%bf%d0%b0%d0%bb%d0%be-%d0%be%d0%bc%d0%b1%d1%83%d0%b4%d1%81%d0%bc%d0%b0%d0%bd-%d0%bd%d0%b0-%d0%be%d0%be%d0%bd/>.

⁸¹ Закон за медиацията. ДВ, №110, 2004.

⁸² Андреева А. (2020) Медиацията в сферата на висшето образование – иновативен модел за комуникация в българските университети. // Медиацията в различните обществени сфери. Сборник доклади от национална кръгла маса, с.8.

доклади от национална кръгла маса 4 ноември 2020 г.). Медиацията за страните е безплатна, като разходите по провеждането ѝ се покриват от бюджета.

Италия: Интересен опит се споделя от Италия с т.нар. италиански модел на медиация, който функционира от 2013 г. до днес успешно, като отбелязва ръст на проведените медиации до 150 000 случая годишно. Италианският модел с автор проф. Джузепе де Пало, който е действащ омбудсман в ООН, отговарящ за фондовете и програмите в ООН. Въведеният модел от проф. Джузепе де Пало включва принципа на доброволността за участие на страните в медиация и концепции в контекста на системата „първа задължителна среща по медиация с лесна възможност за излизане“ (opt-out). Страните заплащат такса до 20% от стойността на цялостната процедура по медиация и могат безусловно след първа среща да я изоставят и да се насочат към съд. Практическият опит на Италия показва, че страните обикновено продължават с медиация за решаване на спора си, като се докладват до 50% постигнати споразумения. Тази възможност разтоварва съдебните ресурси и спестява средства и на страните, които те биха разходвали за съдебни такси и заплащане на адвокати. „Първоначалното усилие е ключово, защото предоставя структурирана възможност на страните да вземат по-информирано решение за това как да подхождат към разрешаването на спора си.“⁸³ Италианският модел е послужил за създаване на закон за медиацията в Република Турция и Република Гърция. В Италия само за 10% от гражданските дела се прилага изискването на медиация. Италианският законодател например избира различен път, като посочва определени типове спорове (напр. за недвижими имоти, наследство, клевета и т.н.), при които медиацията е счетена за вероятно по-успешен метод и е въведено изискване за среща по медиация преди съдебния процес по тези спорове. Важността на този анализ на разходите/ползите е илюстрирана от две изследвания, проведени за Европейския

---

⁸³ <https://defakto.bg/2020/08/24/%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84-%d0%b4%d0%b6%d1%83%d0%b7%d0%b5%d0%bf%d0%b5-%d0%b4%d0%b5-%d0%bf%d0%b0%d0%bb%d0%be-%d0%be%d0%bc%d0%b1%d1%83%d0%b4%d1%81%d0%bc%d0%b0%d0%bd-%d0%bd%d0%b0-%d0%be%d0%be%d0%bd/>.

парламент: „Измерване на разходите за неизползване на медиация – анализ на данни“ (2011)⁸⁴ и „Рестартиране“ на директивата за медиацията: оценка на ограниченото въздействие от прилагането ѝ и предлагане на мерки за увеличаване на броя на медиациите в ЕС (2014)⁸⁵, достъпни на www.europarl.europa.eu.

Процедурата по медиация силно се различаваше в отделните държави – членки на ЕС, в зависимост от това дали преди това са разполагали или не с национални системи за медиация, като някои държави членки се решиха да приложат сравнително буквално нейните разпоредби, други предпочетоха задълбочено преразглеждане на алтернативните начини за решаване на спорове (като например Италия, която използва медиацията в шест пъти по-голяма степен от останалата част на Европа), а трети прецениха, че съществуващото им законодателство вече съответства на разпоредбите на Директивата за медиацията. Държавите членки разшириха приложното поле на своите национални мерки за транспониране, така че да могат да бъдат включени и национални дела, като само три държави членки избраха да транспонират директивата само по отношение на трансгранични дела⁸⁶, което имаше подчертано положително въздействие върху законодателството на държавите членки и съответните категории спорове. При транспониране на директивата, в голяма степен се отразяват различията в правната култура на националните правни системи, като се има предвид, че поради тази причина следва да се даде приоритет на промяна в правното съзнание чрез развитието на култура на медиация, основана на приятелското уреждане на спорове, което е често повдиган въпрос от Европейските мрежи на юристите още при приемането на Директивата на ЕС, а впоследствие по време на нейното транспониране в държавите членки. Директивата

---

⁸⁴ Измерване на разходите за неизползване на медиация – анализ на данни, 2011 (www.europarl.europa.eu).

⁸⁵ „Рестартиране“ на директивата за медиацията: оценка на ограниченото въздействие от прилагането ѝ и предлагане на мерки за увеличаване на броя на медиациите в ЕС, 2014 (www.europarl.europa.eu).

⁸⁶ Вж. доклада на Комисията до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет относно прилагането на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси (COM(2016)0542), с. 5.

за медиацията осигури добавена стойност за ЕС чрез повишаване на осведомеността сред националните законодатели относно предимствата на медиацията, като постига известна степен на привеждане в съответствие по отношение на процесуалното право и различните практики в държавите членки. Като се има предвид, че медиацията, като алтернативна, доброволна и поверителна извънсъдебна процедура, в някои случаи и при спазване на необходимите предпазни мерки, може да бъде полезен инструмент за облекчаване на претоварените съдебни системи, тъй като може да даде възможност на физическите и юридическите лица да решават по бърз и ефективен начин споровете си извънсъдебно, предвид това, че прекалено дългите съдебни производства са в нарушение на Хартата на основните права, като същевременно се гарантира по-добър достъп до правосъдие и се допринася за икономическия растеж. Директивата за медиацията не създаде система на Съюза за извънсъдебно разрешаване на спорове в тесния смисъл на думата, с изключение на въвеждането на конкретни разпоредби във връзка с изтичането на давностните или преклузивните срокове при съдебни производства, когато се прави опит за медиация, както и във връзка със задълженията за поверителност за медиаторите и техния административен персонал. Медиацията като метод и процедура следва да се популяризира сред заинтересованите страни във всички сфери на общественият живот чрез регулярни информационни кампании. Правната култура на гражданите непрекъснато бележи ръст, но активна страна ще бъде както правораздавателната система, така и центровете по медиация. Медиацията следва да се застъпи в образователния процес още в средното образование и същата да стане водеща дисциплина във висшето образование. Най-устойчивият начин за насърчаване на медиацията обаче произтича от образованието. Такъв извод е двоен. Първо, важно е да се преподава медиация на децата чрез въвеждане на програми за партньорска медиация в училищата. Такива програми могат да донесат важни предимства както в краткосрочен, така и в дългосрочен план. В краткосрочен план програмите за партньорска медиация в училищата могат

да намалят използването на насилие във и около училището⁸⁷ (Mirimanoff, J. *Médiation et Jeunesse*, Част II: *Médiation en milieu scolaire*. Брюксел: Larcier, 2013). В дългосрочен план тя може да създаде „медиационен рефлекс“ за всеки бъдещ гражданин в ситуация на неразбиране, проблем и конфликт, а също така да научи хората да приемат разликата между отделните хора. Второ, повишаването на осведомеността за медиацията също е важно при обучението и подготовката на бъдещи съдии, адвокати и представители на други юридически професии. Както е посочено в пътната карта на CEPEJ-GT-MED, „без задължителна медиационна осведоменост/обучение на съдиите по време на тяхното образование или през първата година от съдебната им практика, броят на случаите, отнасящи се до медиация в гражданското, семейното, наказателните (възрастни и непълнолетни) и административните дела, ще останат непроменени при действително незначителния брой в сравнение с броя на съдебните производства по същите дела. По подобен начин без задължително преподаване и обучение на APC за адвокати/адвокати в правните факултети и адвокатските училища древният навик да се прибегва – систематично, автоматично и без мислене за управление на конфликти – към системите за съдимост (държавни и арбитражни производства) ще остане“⁸⁸. Ето защо се препоръчва да се разреши и насърчи включването на медиация в учебните програми на училищата и университетите. Следва да се отбележи, че всички държави – членки на ЕС, прилагат медиацията, но при някои от тях водеща фигура за медиацията е съдията в процеса. В светлината на хармонизацията националните законодатели не могат да бъдат принудени да премахват многообразието изцяло и да отразяват всяка разпоредба, посочена в международните документи. Те обаче са силно насърчавани да се придържат към установените в тях стандарти. Първо, това може да помогне за привличането на международни изпълнители и да насърчи икономическия растеж на самата страна. Второ, установяване-

---

⁸⁷ Mirimanoff, J. (2013). *Médiation et Jeunesse*, Част II: *Médiation en milieu scolaire*. Брюксел: Larcier.

⁸⁸ CEPEJ. Пътна карта на CEPEJ-GT-MED въз основа на доклада на CEPEJ-GT-MED за „Въздействието на Насоките на CEPEJ върху гражданската, семейната, наказателната и административната медиация“, CEPEJ-GT-MED (2018) 8, стр. 4.

то на общи стандарти на международно ниво подобрява наличието на медиация за потребители, идващи от различни части на света. В тази връзка се препоръчва да не се блокира интернационализацията и да се разшири обхватът на приложение, за да се включат споровете, при които страните по спора имат местожителство или обичайно местожителство в различни държави. По-голямата част от националните правни актове за медиация, които формират основа за това изследване, разработиха закони за медиацията само в гражданската сфера (напр. Кипър, Чехия, Ирландия, Италия, Литва, Словения, Испания), с изключение на медиацията в наказателни или административни въпроси от обхвата на основния правен акт за медиация. Тези национални законодатели са избрали или да оставят медиацията по наказателни или административни спорове нерегламентирана и следователно неприложима, или да я регулират в изпълнителни актове или като компонент от други закони (например медиацията по наказателни дела е регламентирана в отделни правни актове в Чехия и Литва). Някои държави нямат единен цялостен закон за медиацията и са избрали да интегрират разпоредби относно медиацията в главно процедурните кодекси (напр. Белгия, Полша, Франция, Швейцария) или въвеждат отделни правни актове за гражданска, наказателна и административна медиация. Има обаче няколко добри примера за консолидация. Азербайджанският модел се счита за най-пълния досега, тъй като той не само изброява различни видове спорове, попадащи в приложното поле на закона (включително спорове, произтичащи от граждански и икономически, семейни, трудови, административно-правни отношения, както и наказателни дела и административни нарушения⁸⁹), но също така предоставя отделни статии, отнасящи се до особеностите на тези различни видове. Медиацията по наказателни и административни въпроси също попада в приложното поле на сръбския закон за медиация при разрешаване на спорове. В Германия медиацията може да се прилага във всеки спор, когато разрешаването е законно възможно, включително наказателни дела,

---

⁸⁹ Република Азербайджан. Закон на Азербайджанската република за медиацията, 2019, чл. 3.1.

свързани с нарушения.⁹⁰ Няма единно определение за медиация, която да се намери във всеки национален правен акт. Тези различни определения обаче се изграждат по-често, отколкото не се основават на минималните изисквания, прилагани за процеса на медиация⁹¹ и следователно са сравнително подобни. Това показва, че съществува доста последователно разбиране на основните характеристики на процеса. Определенията се отнасят главно до структуриран процес, при който две или повече страни се опитват да намерят приятелско решение на техния спор с насоки на неутрална трета страна – един или няколко посредници – без правомощия за вземане на решения. Определенията също често включват безпристрастност, независимост и поверителност на процеса. Международните документи също не осигуряват един подход за всички. Леките разлики в дефиницията са естествени, тъй като всеки документ има определена цел, обхват или аудитория. Някои от намерените определения са по-общи и тяхната формулировка може да обхваща и други видове мирно разрешаване на спорове, като помирение (вж. например определението, предвидено в Директивата за медиацията: „Медиация“ означава структуриран процес, независимо дали има или препращане за, при което две или повече страни в опит за спор сами, доброволно, да постигнат споразумение за уреждане на техния спор с помощта на медиатор. Този процес може да бъде инициран от страните или предложен или нареден от съд или предписано от правото на държава членка. Той включва медиация, провеждана от съдия, който не е отговорен за съдебни производства, свързани с въпросния спор. Той изключва опитите на съда или сезирания съдия да уреди спора в хода на съдебните производства във връзка с въпросния спор, докато други наблюдават на различията, които могат да помогнат за разграничаване на медиацията от друг метод за добро разрешаване на спора, като услуги на омбудсмани (виж например определението, предоставено от Хагската конференция по международно частно право: „медиацията може да

---

⁹⁰ Европейски наръчник за законодателство в медиацията, с. 40, 41, от 32-ро заседание на ЕК за ефективност на правосъдието (СЕРЕЈ), Страсбург 13-14.06.2019 ([https://www.bgmediation.com › uploads › 2020/01](https://www.bgmediation.com/uploads/2020/01))

⁹¹ Република Азербайджан. Закон на Азербайджанската република за медиацията, 2019, чл. 25.2; 26.2; 27.2.

бъде определена като доброволен, структуриран процес, при който „медиатор“ улеснява комуникацията между страните в конфликта, като им дава възможност да поемат отговорност за намирането на решение на техния конфликт)⁹². Определението за медиация, предвидено в проекта на речник на СЕРЕJ („структуриран и поверителен процес, при който безпристрастно трето лице, известно като медиатор, подпомага страните, като улеснява комуникацията между тях с цел решаване на спорни въпроси“)⁹³ също има по-общ характер, тъй като основната функция на речника не е да определи обхвата на приложимост, а да информира и обясни.

Заклучение

Авторът си позволява да предложи някои свои виждания относно изменение в националното законодателство (Delege ferenda), а именно: В ГПК – при насрочване на делото за първо съдебно заседание страните заедно с доклада на съда по делото получават указания за решаване на спора чрез медиация. Но всъщност не се отчита фактът, че голяма част от тях дори не познават терминологичното значение на медиацията. Активна роля следва да имат и адвокатите, тъй като няма по-добро решение от постигнато извънсъдебно споразумение. Тук не следва да има притеснение у адвоката за загубени бъдещи средства от три инстанционно обжалване. За участието на адвоката в медиационната процедура следва да се предвиди заплащане, като се включи медиацията като вид дейност в Наредба №1 за минималните адвокатски възнаграждения.

---

⁹² Хагската конференция по международно частно право, Ръководство за добри практики по Хагската конвенция от 25 октомври 1980 г. относно гражданските аспекти на международното отвлечение на деца: медиация, Хага, 2012. Достъпно на: https://assets.hcch.net/upload/guide28mediation_en.pdf, стр. 7.

⁹³ СЕРЕJ, ad hoc работна група СЕРЕJ, на която е възложено хармонизирането на определенията, използвани от СЕРЕJ, доклад на заседанието от 4-та среща, 23-24 януари 2019 г., Приложение II: Документ СЕРЕJ (2018) 2PROV8. Достъпно на: <https://rm.coe.int/rapport-reunion-bologne-en-23-24-janvier-2019/1680933333>.

Предложения:

1/ Дори при заведено дело медиацията може да бъде проведена до първо съдебно заседание, като тя да има задължителен характер за страните и участието им в нея се удостоверява от медиационния център, без да понасят санкция страните при неуспех в медиационната процедура и исковото производство да продължи, а при успех на медиационната процедура съдът да се десезира или респективно да утвърди постигната между страните по спора спогодба. За разлика от съдебния процес в процедурата по медиация страните решават спора си сами със съдействието на квалифициран медиатор и постигат решения, които са много по-ефективни за бизнеса. В медиацията страните могат да изложат и защитят интереси, които са значими за тях, но в съдебен процес би било невъзможно да се защитят, тъй като не са правно признати или са недоказуеми. Хората често недоумяват как не могат да защитят конкретен свой интерес пред съда и откровено презират юристите за това, докато те просто търсят правна норма, по която да приведат фактите и съответно да ги докажат в процеса, а така често пъти не се стига до справедливо от житейска логика решение. При медиацията от решението печелят и двете страни, няма загубил както в един съдебен процес, а това е условие да се постигне трайно решение на спора. Едно от възможните средства за насърчване на прибягването до медиация е изискването страните да участват във встъпителна медиационна среща с професионален медиатор като условие, предшестващо съдебното производство. По време на тази първоначална сесия, предоставена безплатно или на ниска цена, съдебните спорове и техните адвокати могат да вземат доброволно решение да се откажат от медиацията или да влязат изцяло. Трябва да се подчертае, за да се избегнат всякакви неясноти, че изискването за задължително участие в първата среща с медиатор, което, освен ако страните не решат друго, може да бъде продължен до пълен процес на медиация, не задължава страните да се споразумеят. Тук следва да се отбележи, че изискването на страните да участват в първата среща с медиатор все още запазва определено ниво на принуда по отношение на започването на процеса. Следователно националните законодатели внимават да не нарушават принципа на ефективна

съдебна защита, „произтичаща от конституционните традиции, общи за държавите – членки на ЕС, който е залегнал в членове 6 и 13 от ЕКПЧ⁹⁴ и който също е потвърден отново от член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз“⁹⁵. Поради това те се насърчават да обърнат внимание на конкретни критерии, за да могат да гарантират ефективна съдебна защита, като същевременно постигат основните цели на такова изискване, т.е. увеличен брой проведени (успешни) медиации и намален брой дела, висящи в съда.

2/ Да се определят делата с определен материален интерес, при търговски и облигационни спорове, които задължително започват с медиация.

3/ Да се прилага медиацията в административното съдопроизводство, като се разпишат ясни правила за допустимост: при първата извънсъдебна фаза, когато то се развива пред административния орган и при съдебна фаза. Основните разлики между медиацията в гражданското и публичното пространство произтичат от статута на страните. Въпреки че медиацията може да се провежда между страните по една и съща административна процедура, тя може да се прилага и при спорове между органа, който води административна процедура, и лице, което е обект на тази процедура (например в Полша, „страните по медиацията могат да бъдат: 1) органът, който води производството и страната или страните по това производство или 2) страните в производството“⁹⁶. Следователно във втория случай отношенията между страните по медиация очевидно са подчинени. В тази връзка могат да бъдат полезни допълнителни разпоредби относно неутралността и безпристрастността на медиатора.

Използвана литература

1. Андреева А. (2020). Медиацията в сферата на висшето образование – иновативен модел за комуникация в българските университети. // Медиацията в различните обществени сфери. Сборник

---

⁹⁴ Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г.

⁹⁵ СЕС, решение от 18 март 2010 г. по дела C-317/08 до C-320/08 Alassini и други, ал. 61.

⁹⁶ Република Полша, Административнопроцесуален кодекс, чл. 96а (4).

доклади от национална кръгла маса, Варна: наука и икономика, с. 8.

(Andreeva A. (2020). Mediacijta v sferata na visheto obrazovanie-inovativen model za komunikacij v bylgarskite universiteti. Mediaciata v razlichnite obstestveni sferi. Sbornik s dokladi, Varna: Nauka i ikonomika, s. 8).

2. Директива 2008/52/ЕО на ЕП и на СЪВЕТА от 21 май 2008 г. (<https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/765b7161-8950-44ca-9b48-03ef5954ce8a/language-bg/format-PDF/source-search>).
(Direktiva 2008/52/EO na EP I na Saveta ot 21mai 2008g. <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/765b7161-8950-44ca-9b48-03ef5954ce8a/language-bg/format-PDF/source-search>).
3. Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет относно прилагането на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси (COM(2016)0542), с. 5.
(Doklad na Komisijta do Evropejskia parlament, Saveta i Evropejskij ikonomicheski i socialen komitet otносно prilaganeto na Direktiva 2008/52/EO na Evropejskij parlament i na saveta otносно njkoi aspekti na mediaciata po grajdanskopravni i tyrgovskopravni vaprosi (COM(2016)0542), s. 5).
4. Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г.
(Evropeiska konvencij za zachtita pravata na choveka I osnovnite svobod, podpisana v Rim na 4 noemvri 1950 g.).
5. Европейски наръчник за законодателство в медиацията, с. 40, 41, 58, 77 от 32-ро заседание на ЕК за ефективност на правосъдието (СЕПЕJ), Страсбург 13-14.06.2019 (www.bgmediation.com › uploads › 2020/01).
(Evropeiski narychnik za zakonodatelstwoto v mediaciata, s. 40, 41, 58, 77 ot 32-ro zasedanie na EK za efektivnost na pravosadieto (CEPEJ), Strasbourg 13-14 .06.2019 (www.bgmediation.com › uploads › 2020/01)).

6. Закон за медиацията. ДВ, №110, 2004.
(Zakon za mediaciata(DV, №110, 2004).
7. Закон на Азербайджанската република за медиацията, 2019, чл. 25.2; 26,2; 27,2.
(Zakon na Azerbaidjan za mediaciata, 2019, chl. 25.2; 26,2; 27,2).
8. Измерване на разходите за неизползване на медиация – анализ на данни, 2011 (www.europarl.europa.eu).
(Izmervane na razhodite za neizpolvane na mediacia-analis na dannii, 2011 (www.europarl.europa.eu).
9. „Рестартиране“ на директивата за медиацията: оценка на ограниченото въздействие от прилагането ѝ и предлагане на мерки за увеличаване на броя на медиациите в ЕС (2014) (www.europarl.europa.eu).
(Restsrtirane na direktivata za mediaciata: oценка na ogranichenoto vazdeistvie ot prilaganeto i i predlagane na merki za uvelichavane na broj na mediaciite v ES (2014) (www.europarl.europa.eu).
10. Република Полша, Административнопроцесуален кодекс, чл. 96а (4).
(Republika Polsha, Administratinoprocsualen kodeks, chl.96a (4).
11. Хагска конференция по международно частно право, Ръководство за добри практики по Хагската конвенция от 25 октомври 1980 г. относно гражданските аспекти на международното отвлечение на деца: медиация. Хага, 2012, с. 7. (assets.hcch.net/upload/guide28mediation_en.pdf).
(Hagska konvencij ot 25 oktomvri 1980 g. odnosno grajdanskite aspekti na mejdunaronoto otvlichane na deca: mediacij. Haga, 2012, s. 7.
(https://assets.hcch.net/upload/guide28mediation_en.pdf).
12. СЕС, решение от 18 март 2010 г. по дела C-317/08 до C-320/08 Alassini и други, ал. 61.
(СЕС, reshenie ot 18 mart 2010g.po dela C-317/08 do C-320/08 Alassini I drugi , al. 61).
13. СЕРЕЈ. Ad hoc работна група СЕРЕЈ, на която е възложено хармонизирането на определенията, използвани от СЕРЕЈ, доклад на заседанието от 4-та среща, 23-24 януари 2019 г., Приложение II: Документ СЕРЕЈ (2018) 2PROV8 (https://rm.coe.int/rapport-

reunion-bologne-en-23-24-janvier-2019/1680933333).

(CEPEJ. Ad hoc работна група CEPEJ, na kojto e vazloženo harmoniziraneeto na opredelenijta, izpolzvani ot CEPEJ, doklad na zasedanieto ot 4-ta srechta, 23-24 jnuari 2019 g., Priloženie II: Document CEPEJ (2018) 2PROV8 (<https://rm.coe.int/rapport-reunion-bologne-en-23-24-janvier-2019/1680933333>).

14. CEPEJ. Пътна карта на CEPEJ-GT-MED въз основа на доклада на CEPEJ-GT-MED за „Въздействието на Насоките на CEPEJ върху гражданската, семейната, наказателната и административната медиация“, EPEJ-GT-MED (2018) 8, стр. 4.
(CEPEJ, Patna karta na CEPEJ-GT-MED vaz osnova na doclada na CEPEJ-GT-MED za „Vazdeistvieto na Nasikite na CEPEJ varhu grajdanskata, semeinata, nakazatelnata I administrativna mediacij“, CEPEJ-GT-MED (2018) 8, стр. 4.).
15. Mirimanoff, J. (2013). Médiation et Jeunesse, Част II: Médiation en milieu scolaire. Брюксел: Larcier.
16. <https://defakto.bg/2020/08/24/%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84-%d0%b4%d0%b6%d1%83%d0%b7%d0%b5%d0%bf%d0%b5-%d0%b4%d0%b5-%d0%bf%d0%b0%d0%bb%d0%be-%d0%be%d0%bc%d0%b1%d1%83%d0%b4%d1%81%d0%bc%d0%b0%d0%bd-%d0%bd%d0%b0-%d0%be%d0%be%d0%bd/>

За контакти:

Гл. ас. д-р Даниела Петрова
Технически университет – Варна, кат. СПН
daniela088@abv.bg